

Τρία πεδία παρέμβασης στο πολιτικό σύστημα

ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΟΝΤΙΑΔΗ*

Θεωρώ την ενίσχυση της νέας συλλογικότητας (Δημοκρατική Συμπαράταξη) που εκφράζει τον χώρο της σοσιαλδημοκρατίας και της ανανεωτικής αριστεράς, κατ' εξοχήν ύστερα από όσα συνέβησαν μετά την 28η Ιουνίου, προϋπόθεση για την ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας και την επιστροφή της ομαλότητας στην οικονομία και το κράτος. Πρόκειται για έναν πολιτικό χώρο που σήμερα συμπιέζεται από το δίπολο των μοιραίων μονομάχων της «ριζοσπαστικής αριστεράς» και του «ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού». Η ενδυνάμωση του χώρου αυτού αποτελεί επίσης προϋπόθεση για να αναβαθμιστεί ο πολιτικός πολιτισμός και η πολιτική αξιοπιστία της χώρας. Ωστόσο στα τρία πεδία μεταρρυθμίσεων που προτείνω στο κείμενο αυτό πρέπει να δοθεί προτεραιότητα ανεξάρτητα από το ποιος θα είναι ο νικητής της 20^{ης} Σεπτεμβρίου.

I. Συνταγματική αναθεώρηση

Στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, ένας από τους μύθους που αβασάνιστα αποδέχθηκαν ακόμη και γνήσιοι σκεπτικιστές ήταν αυτός του «καλού Συντάγματος», στο οποίο υποτίθεται ότι θεμελιώθηκε η πιο μακρόβια και ανέφελη περίοδος εύρυθμης λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών στη σύγχρονη ιστορία. Ενός Συντάγματος που, παρά τους κλυδωνισμούς που προκάλεσε στην εγγυητική και τη συμβολική του λειτουργία η «αναγκαστική» νομοθεσία και νομολογία της οικονομικής κρίσης μετά το 2010, δεν αμφισβητήθηκε ως προς την εσωτερική συνοχή και την ορθολογικότητά του.

Και όμως, το Σύνταγμά μας αποδεικνύεται σε αρκετές από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις του ανορθολογικό. Στις δομικές αντινομίες και τις εσωτερικές αντιφάσεις οφείλονται ρήγματα στην ενότητα της συνταγματικής τάξης και δυσλειτουργίες των πολιτικών θεσμών, σε ένα πολιτικό περιβάλλον που ούτως ή άλλως δεν διακρίνεται για τον ορθολογισμό του (βλ. Ξ. Κοντιάδη, Το Ανορθολογικό μας Σύνταγμα. Γιατί απέτυχαν οι πολιτικοί θεσμοί;, εκδ. Παπαζήση

2015). Το Σύνταγμά μας χρήζει σήμερα αλλαγών. Σε μια χώρα όπου πλεονάζουν όσοι διεκδικούν την εκφορά συνταγματικού λόγου, οι αναθεωρητικές προτάσεις περισσεύουν.

Δεν υπάρχει άλλωστε τίποτα πιο εύκολο από την παράθεση αναθεωρητικών προτάσεων. Ωστόσο ίσως δεν υπάρχει και τίποτα δυσκολότερο από τον σχεδιασμό συνταγματικών διατάξεων με συνοχή και αποτελεσματικότητα. Το πολιτικό σύστημα πρέπει λοιπόν να απαλλαγεί από τις ανορθολογικές ρυθμίσεις, προστατεύοντας παράλληλα την ενότητα του συνταγματικού κειμένου και της ελληνικής συνταγματικής παράδοσης. Αυτή η επιδίωξη δεν μπορεί όμως να εδράζεται σε μια αυτοαναφορική συνταγματική μυθολογία, αλλά στην κριτική απομυθοποίηση των παραστάσεων μας για το Σύνταγμα.

Το γεγονός ότι η δημοκρατία και το κράτος δικαίου λειτούργησαν από το 1974 χωρίς τις μείζονες συνταγματικές κρίσεις του παρελθόντος δεν οφείλεται στην ποιότητα των συνταγματικών θεσμών, αλλά σε μια σειρά πολιτικών και οικονομικών παραμέτρων, καθώς και στη σοφία που επέδειξαν οι ερμηνευτές του. Αντίθετα, ορισμένες από τις εγγενείς αδυναμίες του ισχύοντος Συντάγματος κρίνονται (συν)υπεύθυνες για τη σημερινή κρίση του πολιτικού συστήματος και την οικονομική χρεοκοπία. Απαιτείται λοιπόν να ξεκινήσει μετά τις εκλογές η διαδικασία αναθεώρησης.

II. Εκλογικός νόμος

Το δεύτερο πεδίο μεταρρύθμισης αφορά το ισχύον εκλογικό σύστημα, που ανήκει σε μια άλλη εποχή της πολιτικής ιστορίας και χρήζει τροποποίησης. Το bonus 50 εδρών στο πρώτο κόμμα αποσκοπούσε στην αυτοδυναμία κομμάτων τα οποία είχαν συγκεντρώσει στις εκλογές ποσοστό που ανερχόταν κοντά στο 40%. Δεν είναι συνεπώς παράλογη η πρόβλεψη του bonus υπό συνθήκες πολωμένου δικομματισμού, όπως αυτές που επικράτησαν καθ' όλη σχεδόν την περίοδο της Μεταπολίτευσης, όταν η κυβερνησιμότητα της χώρας προϋπέθετε τη σχετικοποίηση της αναλογικότητας του συστήματος.

Όμως το πολιτικό σκηνικό μεταβλήθηκε άρδην μετά την κρίση. Οι δίδυμες εκλογές του 2012 ανέδειξαν ένα κατακερματισμένο κομματικό τοπίο, με τα δύο πρώτα κόμματα να συγκεντρώνουν ποσοστά κάτω του 30%. Την εξέλιξη αυτή επιβεβαίωσαν τόσο οι ευρωεκλογές όσο και όλες οι δημοσκοπήσεις των τελευταίων τριών ετών. Έτσι το bonus των 50 εδρών στο πρώτο κόμμα όχι μόνο δεν οδηγεί σε αυτοδύναμη, μονοκομματική κυβέρνηση, αλλά ενδέχεται

να δυσχεράνει την κυβερνησιμότητα της χώρας, μειώνοντας τις πιθανές κομματικές συμπράξεις για τον σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας.

Στην Ελλάδα το εκλογικό σύστημα αποτέλεσε εργαλείο της εκάστοτε πλειοψηφίας, που το προσάρμοζε κατά βούληση για να εξυπηρετήσει κομματικούς σχεδιασμούς. Αυτό αποκλείστηκε μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, αφού τροποποίηση του εκλογικού νόμου επιτρέπεται να ισχύσει από τις μεθεπόμενες εκλογές, εκτός εάν συγκεντρωθεί αυξημένη πλειοψηφία 200 βουλευτών, οπότε εφαρμόζεται από τις ερχόμενες.

Σφάλλουν όσοι υποστηρίζουν ότι το ισχύον εκλογικό σύστημα είναι αντισυνταγματικό ενόψει της μεταβολής του κομματικού σκηνικού. Ό,τι κρίνεται πολιτικά ατελέσφορο δεν είναι κατ' ανάγκην αντισυνταγματικό. Όμως θα αποτελούσε πολιτικό και θεσμικό λάθος να μην προχωρήσει αμέσως μετά τις εκλογές η μεταρρύθμιση του εκλογικού συστήματος. Μακροπρόθεσμα η χώρα μόνο οφέλη μπορεί να αποκομίσει από ένα σύστημα που θα αποτυπώνει στο Κοινοβούλιο τη βούληση του εκλογικού σώματος με αναλογικό τρόπο.

III. Ποιότητα της νομοθεσίας

Πολυάριθμα είναι τα παραδείγματα κρατών που ύστερα από σοβαρές οικονομικές κρίσεις αντιλήφθηκαν τη σημασία της αναμόρφωσης του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τις κρατικές λειτουργίες, τις οικονομικές σχέσεις και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Στη χώρα μας έχουν επανειλημμένα επισημανθεί τα φαινόμενα πολυνομίας, κακονομίας και περιπτώσεων διοικητικών επιβαρύνσεων, που εμποδίζουν το επιχειρείν, ταλαιπωρούν τους πολίτες και καθιστούν τον διοικητικό μηχανισμό αναποτελεσματικό, πολυδάπανο και αδιαφανή.

Σήμερα, ακόμη και ο πιο έμπειρος νομικός της θεωρίας και της πράξης αδυνατεί έστω να εντοπίσει τι ισχύει μέσα στον δαιδαλώδη νομοθετικό λαβύρινθο, καταφεύγοντας σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, των οποίων ένα απλό λάθος συνεπάγεται την αδυναμία υλοποίησης βασικών διαδικασιών κάθε ευνομούμενης πολιτείας.

Το εργαλείο που θεωρείται, σύμφωνα με διεθνή πρότυπα, ενδεδειγμένο σε χώρες με ογκώδες, περίπλοκο και χαμηλής ποιότητας ρυθμιστικό πλαίσιο έχει ονομαστεί στην επιστημονική βιβλιογραφία «ρυθμιστική γκιλοτίνα». Αποσκοπεί στην ταχεία, φθηνή και δραστική αποκάθαρση, απλούστευση και βελτίωση του κανονιστικού περιβάλλοντος, με κατάργηση άχρηστων, επικαλυπτόμενων ή αντιφατικών διατάξεων, κωδικοποίηση των

υπόλοιπων ρυθμίσεων και εγκαθίδρυση ενός μόνιμου μηχανισμού αξιολόγησης της ποιότητας της νομοθεσίας.

Τα οφέλη της ρυθμιστικής γκιλοτίνας είναι τεράστια: μείωση της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας, ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και των επενδύσεων χάρη στην αναβάθμιση της κρατικής αξιοπιστίας, ταχύτερη απονομή δικαιοσύνης, καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, μείωση του κόστους συναλλαγής με το κράτος.

Εύλογα τίθεται το ερώτημα γιατί δεν προχώρησε στην Ελλάδα η εφαρμογή της γκιλοτίνας ή κάποιας παρεμφερούς μεθοδολογίας που έχουν εφαρμόσει δεκάδες χώρες, με πρωτοπόρους την Ολλανδία και τη Βρετανία. Μήπως είναι δύσκολο ή δαπανηρό; Μήπως στερείται η Ελλάδα την τεχνογνωσία; Τίποτα από όλα αυτά. Κάποια βήματα έγιναν πρόσφατα ως προς το άνοιγμα και τη λειτουργία επιχειρήσεων, αλλά αυτό αποτελεί σταγόνα στον ωκεανό. Η επόμενη κυβέρνηση, όποιο πολιτικό πρόσημο και αν έχει, οφείλει να προχωρήσει και να ολοκληρώσει το έργο αυτό.

** Υποψήφιος Βουλευτής Επικρατείας, Δημοκρατικής Συμπαράταξης*